

процесу в університетах має стати забезпечення повної інформованості студентів про їхні гендерні права та можливості.

Гендерна освіта в Україні має значні напрацювання. Розроблені та читаються понад 130 спеціальних курсів з гендерної проблематики (опубліковано низку програм спецкурсів з гендерних питань у межах наукових та навчальних дисциплін; видається журнал *Гендерні дослідження*; розроблено методологію та розпочато гендерну експертизу навчальних програм соціогуманітарного циклу (Київський національний університет ім.Т.Г.Шевченка), розроблено навчальну програму базового курсу та підготовлено навчальний посібник *Основи теорії гендеру*; перекладено та видано базові праці з гендеру; підготовлено та видано монографії українських дослідників, присвячені гендерним питанням у межах окремих дисциплін [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гендерна педагогіка: Хрестоматія / Переклад з англ. В. Гайденко, А. Предборської; За ред. Вікторії Гайденко. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. — 313 с.
2. Говорун, Кікінеджи О. М., Кравець В. П. Статтево рольова соціалізація. — Тернопіль. — Навч. посібник — Богдан.
3. Демченко Олена Петрівна Формування у майбутніх вчителів початкових класів професійної готовності до створення виховних ситуацій. Автореферат. — Вінниця: 2006.
4. Кірічевська Е. В., Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України Толерантність як стратегія подолання міжособистісного терору серед старшокласників загальноосвітніх шкіл. Автореферат. — К., 2004.
5. Головашенко І. О. «Гендерний підхід в системі освіти: узгодження національного досвіду з міжнародними стандартами». Вінницький національний технічний університет. Вінниця. — 2006.
6. Кікінеджи О. М., Кізь О. Б. «Формування гендерної культури молоді: науково методичні матеріали до тренінгової програми» навчальний посібник. — Тернопіль. — Навч. посібник. — Богдан. С.158.
7. Шустова Л. П. Формирование гендерной толерантности старшеклассников в специально созданных педагогических условиях. — Ульяновск, 2006. — 215 с.

Ірина ТРУБАВІНА

РОДИНОЦЕНТРИЧНА СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЄЮ (НА ПРИКЛАДІ МЕРЕЖІ ЦСССДМ УКРАЇНИ)

У статті розглянуто проблему соціально-педагогічної роботи з сім'єю в Україні. Пропонується родиноцентрична система соціально-педагогічної роботи, основою якої є компоненти: цільовий, діагностичний, мотиваційний, прогностичний, змістовий, операційний, контроль-коригуючий компоненти, етичний, орієнтаційний, методичний, організаційний. Системотвірним фактором пропонованої системи було обрано цільовий компонент, який впливає на зміст кожного компоненту системи і пов'язує їх між собою.

Актуальність розробки нової системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю в Україні зумовлена тим, що пріоритетними напрямками державної сімейної політики проголошено захист прав сім'ї, її членів. І все це у той час, коли відсутні ґрунтовні наукові дослідження з цієї проблеми. Одним із шляхів захисту прав сім'ї та її членів є соціально-педагогічна робота з дітьми, молоддю і членами їхніх сімей, оскільки правозахисна діяльність, на відміну від правоохоронної, здійснюється державними і недержавними організаціями через проведення інформаційних, превентивних заходів, моніторингу ситуації на національному та міжнародному рівнях, контролю за виконанням законодавства та зобов'язань держав у галузі прав людини, власне правової та іншої допомоги тим особам, чий людські права були порушені [247, 16–17]. Основи для здійснення такої діяльності закладено в Законі України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю в Україні», де визначено, що соціально-педагогічні послуги є складовою соціальної роботи, об'єктами якої є діти, молодь, члени їхніх сімей, а сферами реалізації — освітня, виховна, культурна, економічна, оздоровча та громадська. Соціально-педагогічна робота в означеному аспекті повинна бути спрямованою на створення «соціальних умов життєдіяльності, гармонійного та різнобічного розвитку дітей та молоді, захист їх конституційних прав, свобод і законних інтересів, задоволення культурних і духовних

потреб» [162, ст. 1]. Отже, потрібен новий підхід до соціально-педагогічної роботи з сім'єю як до правозахисної, таким є розроблений нами родиноцентричний підхід та його методичні основи для ЦСССДМ — «допомога для самопомоги» та «кризове втручання». Виникає питання про розробку нової системи, яка б реалізувала зазначений підхід і методичні основи для ЦСССДМ як найкращої бази для їх упровадження. Сучасні наукові дослідження розкривають теоретичні основи соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю (І.Д.Зверева, А.Й.Капська, Г.М.Лактіонова, А.О.Малько, Л.І.Мищик, Л.А.Штефан, С.С.Гіль, С.Г.Вершловський, Ю.Й.Поліщук); вивчають соціально-педагогічну діяльність з сім'єю в контексті соціальної роботи з сім'єю (Дж.Баріс, В.Н.Гуров, І.М.Грига), психолого-педагогічного забезпечення соціальної роботи (В.С.Торохтій, Хубієв Б.Б.); розкривають засади діяльності сімейного соціального педагога з акцентом на допомозі сім'ї у вихованні дітей (Т.В.Лодкіна, Ф.І.Кевля, Г.К.Селевко), звертають увагу на розв'язання проблем сім'ї (К.Акстманн, Н.В.Гарашкіна), на системі соціально-педагогічної підтримки різних типів сімей на різних рівнях: державному (Л.С.Алексєєва, С.В.Дармодехін, В.Г.Бочарова), регіональному (О.Ю.Арсентьєва, Ф.А.Льдарханова, Л.О.Белічева, Л.С.Лук'яненко, Г.О.Новокшонова, Є.І.Холостова), місцевому (О.А.Самородова, О.В.Безпалько). Але на сьогодні відсутня система соціально-педагогічної роботи з сім'єю, яка долала б кризу сім'ї та сприяла б розвитку родини, поєднувала підтримку, допомогу і самопомогу сім'ї, дозволяла б її застосовувати до різних типів сімей залежно від їхніх проблем. Таким чином, потреба у виробленні родиноцентричної системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю в Україні є нагальною. Тому **метою статті** є розкриття родиноцентричної системи соціально-педагогічної діяльності з сім'єю в мережі ЦСССДМ, а її завданнями — визначення сутності кожного з компонентів цієї системи.

Система соціально-педагогічної роботи з сім'єю розроблялась нами на основі системно-структурного підходу до діяльності і відбивала компоненти, які розкривають структуру цієї діяльності та умови її здійснення. До першої групи компонентів належать: цільовий, діагностичний, мотиваційний, прогностичний, змістовий, операційний, контрольно-коригуючий компоненти; до другої — етичний, орієнтаційний, методичний, організаційний. Системотвірним фактором пропонованої системи було обрано цільовий компонент, який впливав на зміст кожного компоненту системи і пов'язував їх між собою. Розкриємо ці компоненти детальніше.

Так, цільовий компонент системи полягає у визначенні мети і завдань роботи соціального педагога з сім'єю, соціально-педагогічних послуг, які є основою для конструювання компонентів системи роботи (інформування, консультування, сприяння, втручання), створення банку даних неблагополучних сімей та відбору з нього сімей-клієнтів ЦСССДМ, визначення партнерів роботи з сім'ями в кризі. Сутність діагностичного компоненту системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю полягає у виявленні критеріїв та показників роботи подолання кризи сім'ї (якості життя сім'ї) на основі застосування методів, які вивчають сім'ю в статистиці та динаміці; у виявленні якості соціально-педагогічної роботи з сім'єю на основі кваліметричних моделей та експертних оцінок.

Мотиваційний компонент системи полягає в активізації та стимулюванні сім'ї до співпраці з соціальним педагогом задля розв'язання проблем сім'ї. Формами стимулювання сім'ї є: речова і грошова допомога, сприяння у перенавчанні, працевлаштуванні, самозайнятості, позбавленні чи відновленні батьківських прав, роз'яснення переваг взаємодії з соціальним педагогом для сім'ї, показ перспективи відмови від співпраці. Активізація сім'ї до співпраці з соціальним педагогом передбачає роботу з членами сім'ї щодо усвідомлення своїх спонук, необхідності допомоги в розв'язанні складних проблем, розвитку цих спонук, створення умов для реалізації спонук. Усвідомленню спонук сприяє рефлексія, самооцінка; їхньому розвитку — приклад, показ перспективи, переконання, інформування. Соціальна реклама спрямована на стимулювання та активізацію сім'ї до взаємодії з соціальним педагогом. Її особливостями є: оперативність, опора на загальнолюдські цінності, предметом рекламування є соціальні послуги, стислість, доступність інформації, поєднання переконання та навіювання, позитивне емоційне сприйняття світу. Особливостями соціальної реклами сім'ям є: опора на сімейні цінності, не використання імен, прізвищ, фото сімей, які подолали свої проблеми (тільки за їх згодою), спрямованість на викорінення причин і подолання

наслідків проблем сім'ї, системний підхід, показ типовості та масовості сімейної проблеми. Функціями соціальної реклами сім'ям є: інформаційна, стимулюючо-мотиваційна. Завдання соціальної реклами — широке інформування про послуги ЦССМ, спонукання людей до усвідомлення та аналізу своїх проблем і можливостей щодо їх розв'язання, стимулювання сімей до прийняття послуг, привернення уваги до існування проблем сімей, створення позитивного іміджу соціальних служб. Видами соціальної реклами сім'ям є конверсійна, стимулююча, розвивальна, повторна, синхрореклама, підтримуюча, партнерська, протидіюча. Технологіями соціальної реклами є сегментування: позиціонування послуг, брендінг. Методами соціальної реклами сім'ям є: навіювання, приклад, порівняння, аналіз ситуації, переконання, заохочення, виділення головного. Форми соціальної реклами послуг сім'ям — ярмарки соціальних проєктів, веб-сайти, презентації діяльності ЦССМ, прес-релізи, інтерв'ю, відеороліки на ТБ, оголошення в ЗМІ, листівки, буклети, плакати. Соціальна реклама є наймасовішим шляхом формування позитивної мотивації сімей до співпраці. Індивідуально-позитивна мотивація формується через застосування методики «збагачення» (укріплення) сім'ї, контактної взаємодії, спонукання членів сім'ї до самооцінки і саморефлексії щодо розв'язання проблем сім'ї.

Прогностичний компонент родинноцентричної системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю в мережі ЦССМ реалізується в межах обраної сім'єю з соціальним педагогом стратегії трансформації сім'ї: реорієнтації, реструктуризації, ревіталізації чи регенерації. Етапами педагогічного проектування реалізації обраної стратегії трансформації є: педагогічне моделювання, проектування, конструювання. Проектування роботи з сім'єю ґрунтується на принципах педагогічного проектування і принципах службової діяльності державного службовця, що забезпечують разом ідеї розвитку сім'ї та суспільства, узгодження інтересів сім'ї та держави. Планування соціально-педагогічної роботи з сім'єю означає конкретизацію обраної стратегії трансформації сім'ї в плані і контракті роботи з сім'єю як продовженні плану. Планування роботи з сім'єю здійснюється на основі мінімізації ризику співпраці з соціальним педагогом. Основним методом планування роботи з сім'єю є комплексно-цільовий. Шляхом реалізації цього методу є комплексні цільові програми різного рівня, які мають враховувати типові та місцеві проблеми сім'ї. Комплексно-цільова програма — основний плановий документ, що містить пов'язаний за ресурсами, термінами, виконавцями комплекс заходів і напрямків дій для забезпечення ефективного досягнення поставленої мети. Педагогічним методом планування спільної соціально-педагогічної роботи з сім'єю є показ різних перспектив сім'ї у цій співпраці.

Сутність змістового компоненту системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю в мережі ЦССМ є реалізація послуг інформування, консультування, соціальної опіки, які надаються в різних видах роботи з сім'єю: соціально-педагогічний профілактиці, (первинна, вторинна, третинна), обслуговуванні, супроводі, реабілітації (тривалій та короткочасному втручанні). Змістовий компонент системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю можна відобразити таким чином (рис. 1.). Сім'я у кризі розраховує передусім на реабілітацію та супровід, в той час як соціально-адаптована (дієздатна) сім'я — на обслуговування і профілактику для свого розвитку. Видами соціально-педагогічної роботи з сім'єю в мережі ЦССМ є: а) соціально-педагогічне обслуговування — вид соціально-педагогічної роботи, спрямований на задоволення потреб і розв'язання поточних проблем розвитку сім'ї, її протиріч, які виникають у процесі її життєдіяльності через надання послуг допомоги і самопомоги сім'ям та їх членам; б) соціально-педагогічна реабілітація — вид соціально-педагогічної роботи, що передбачає комплекс послуг підтримки сім'ї родинно, прав, суспільних зв'язків та відносин унаслідок погіршення стану здоров'я, інвалідності, зміну статусу, умов життя; в) соціально-педагогічний супровід — вид соціально-педагогічної роботи, що передбачає довготривалу, різноманітну підтримку і допомогу різним типам сімей у кризі щодо створення умов для подолання кризи (чи її можливої компенсації), формування здатності сім'ї самостійно розв'язувати свої проблеми, стимулювання до самопомоги, застосування втручання в сім'ю у випадку порушень прав членів сім'ї; г) соціально-педагогічна профілактика — це комплекс послуг, спрямованих на створення умов для попередження утиску, порушень прав членів сім'ї, всієї родини, наслідків і причин цих порушень.

Сутність операційного компоненту родинноцентричної системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю в мережі ЦССМ полягає у відборі суб'єкт-суб'єктних технологій для здійснення різних видів роботи та методик надання послуг сім'ям. Виділяємо технології, які є спільними для всіх видів соціально-педагогічної роботи з сім'єю; застосовуються для окремих видів роботи, є окремі методики надання послуг різним типам сімей. До технологій, які використовуються майже в усіх видах роботи з сім'єю, є: технологія формування критичного мислення, особистісно-орієнтована технологія, педагогіка співробітництва, педагогічної підтримки. До технологій соціально-педагогічної профілактики належить технологія «рівний-рівному». Технологіями і методиками соціально-педагогічної реабілітації є: короткотермінове втручання в сім'ю і тривала реабілітація, дорадництво, посередництво. Технологіями і методиками, доцільними в соціально-педагогічному супроводі, є: технологія соціального супроводу, фасилітація, соціальне навчання, дорадництво, посередництво. Соціально-педагогічне обслуговування здійснюється як соціальне навчання, дорадництво, фасилітація. Методики роботи з окремими типами сімей можуть бути застосованими в різних видах роботи одночасно, для них послуги і види роботи обертаються відповідно до типових проблем сімей. Методами, які реалізують технології і методики роботи з сім'єю в ЦССМ, є: загальнонаукові, педагогічні, соціально-педагогічні, методи соціальної роботи, що мають соціально-педагогічний зміст, організаційні.

Сутність контрольно-коригуючого компоненту полягає у виявленні результатів роботи з сім'єю в ЦССМ через соціальне інспектування та супервізію. Соціальне інспектування сім'ї є складовою соціального супроводу сімей в ЦССМ, умовою взяття під супровід. Воно реалізує ідею втручання в сім'ю, має на меті систематичний контроль за фактичним станом дотримання прав членів сім'ї в кризі, умов життєдіяльності дітей в сім'ї, спостереження за їх психічним, фізичним та моральним станом. Видами інспектування є первинне, поточне, підсумкове; формами — комплексне, цільове (тематичне). Методи — спостереження, бесіди, обстеження сім'ї, вивчення документів. Результатом інспектування є акт сім'ї та звіт з пропозиціями щодо створення умов у сім'ї для реалізації прав членів родини. Супервізія — це процес, спрямований на підвищення якості роботи соціального педагога, турботу про фахівця (наставництво і кураторство). Суб'єктами супервізії в ЦССМ є державні установи (які опікуються проблемами сімей) і науковці; об'єктами — районні ЦССМ та їхні працівники, що здійснюють безпосередню роботу з сім'єю. Принципами супервізії є: стимулювання фахівців до самоосвіти та самовиховання, професійного та особистого розвитку, накопичення та використання професійного досвіду фахівцями соціальних служб, суб'єкт-суб'єктна взаємодія суб'єктів соціально-педагогічної роботи, персональна відповідальність за свої дії кожного суб'єкта роботи з сім'єю, системність і систематичність, гуманізм і законність, науковість і доступність зв'язку, зв'язок теорії з практикою, індивідуальний підхід і диференціація з проблем; навчання на робочому місці, виховуюче навчання, конфіденційність. Функції соціального педагога мають свою специфіку в супервізії, а ролями супервізора в системі ЦССМ є: фасилітатор, кризовий менеджер, консультант зі складних питань, викладач, куратор, відповідальний за якість послуг, посередник. Супервізія поєднує в собі контроль, корекцію і методичну допомогу соціальним педагогам ЦССМ, які працюють з сім'єю, тоді як соціальне інспектування передбачає контроль за сім'єю.

Сутність орієнтаційного компоненту родинноцентричної системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю в мережі ЦССМ полягає в тому, що виділені її принципи спрямовують діяльність соціального педагога на розвиток сім'ї і забезпечення прав через шляхи реалізації: в суб'єкт-суб'єктному спілкуванні, взаємодії, щодо розв'язання проблем сім'ї. Виділяємо принципи: 1) *суспільно-політичні* (пріоритет прав сім'ї у суспільстві, дитини у сім'ї; законність); 2) *організаційні* (детермінізм, доступність послуг; ресурсна обґрунтованість роботи; демократизм; гнучкість, реальність; міжсекторальне партнерське втручання у розв'язання проблем сім'ї; результативність; оптимальність та інновації; співпраця і солідарність з сім'єю, розподіл відповідальності за розв'язання проблем); 3) *педагогічні* (комплексний, диференційований підходи; системність і систематичність у роботі; гуманізм; науковість; зворотний зв'язок; цілеспрямованість, компетентність з проблем сім'ї); 4) *соціально-педагогічні, пов'язані з особливостями сім'ї* (спрямованість на розвиток сім'ї;

позитивна модель сімейного життя; суб'єктність та об'єктність сім'ї у роботі водночас; активізація сім'ї у розв'язанні проблем, мотивація до співпраці). Сутність етичного компоненту соціально-педагогічної роботи з сім'єю розкриваємо таким чином: реалізація мети і завдань роботи з сім'єю має ґрунтуватися на етичних цінностях, принципах, нормах у діяльності соціального педагога, які забезпечують суб'єкт — суб'єктні стосунки з сім'єю. Етичними цінностями є біологічні, соціальні (вічні, загальнолюдські, загальнослов'янські, українського слов'янства, громадянські, сімейного життя, особистого життя), духовні (пов'язані зі специфікою професійної діяльності альтруїстичного характеру, етичної відповідальності перед професією, пов'язані з потребою професійної самореалізації, самоствердження). Етичними принципами є рівність у наданні послуг сім'ям, конфіденційність, толерантність, спрямованість на самовизначення сім'ї, у тому числі — суверенітет та автономія сім'ї у прийнятті рішень щодо свого розвитку, добровільність прийняття послуг сім'єю, об'єктивність (реальність сприйняття проблем сім'ї), соціальна відповідальність, субсидіарність, меліоризм. Моральні норми відбивають цінності і принципи, конкретизують їх у стандартах поведінки; вони можуть бути абсолютними (завжди діють), відносними (служать орієнтиром для більшості на значний період), короточасними (діють в окремих, кризових ситуаціях).

Сутність методичного компоненту системи полягає у здійсненні методичної роботи та підвищенні кваліфікації. Методичну роботу визначаємо як цілісну систему взаємопов'язаних дій і заходів, яка ґрунтується на досягненнях науки, передового досвіду й на конкретному аналізі роботи фахівців і спрямована на всебічне підвищення професійної майстерності кожного спеціаліста, на збагачення й розвиток творчого потенціалу колективу установи, а в результаті — на підвищення якості надання соціальних послуг сім'ям. Основна мета методичної роботи — забезпечення умов систематичної колективної й індивідуальної діяльності працівників, спрямованої на підвищення рівня їх науково-теоретичної, фахової підготовки, професійної майстерності, загальнокультурної орієнтації, тобто на приведення фахової та методичної компетентності працівників до рівня сучасних вимог розвитку суспільства. Завданнями методичної роботи з соціальними педагогами, що працюють з сім'єю в мережі ЦССМ, є: інформаційне забезпечення працівників з проблем роботи з сім'єю; сприяння виробленню у педагогічних працівників, лікарів, юристів тощо умінь і навичок самостійної роботи з метою безперервного підвищення своєї кваліфікації і вдосконалення професійної майстерності; всебічний розвиток творчих здібностей фахівців, формування в них умінь науково-дослідницької роботи, зацікавленості у захисті дітей, сім'ї; поліпшення методологічної підготовки кадрів на основі проблеми захисту, що реалізує ідею педагогізації, соціальної дії, підвищення якості підготовки; допомога фахівцям, спрямована на формування вміння аналізувати власну роботу та якість досягнень дітей, рівень їхньої вихованості, розвитку, реалізації прав, потреб, інтересів. Змістом методичної роботи є методична та теоретична, спеціальна підготовка до роботи з сім'єю, соціально-педагогічна і педагогічна, психологічна, загальнокультурна, загально-технічна, правова і медична підготовка. Форми методичної роботи в ЦССМ бувають колективні, групові, індивідуальні. Інформаційне забезпечення методичної роботи з сім'єю передбачає надання інформації працівникам — суб'єктам роботи щодо: сутності масштабів, причин проблеми, особливостей її прояву в дитячому колективі, установі, сім'ї; нормативного забезпечення щодо розв'язання проблеми; теоретико-методологічного обґрунтування розв'язання проблеми; методик і технологій роботи з різними типами сімей; оцінки ефективності роботи (установи, працівника, системи). Формами інформаційного забезпечення можуть бути друковані видання (підручники, посібники, методичні матеріали, журнали, збірки праць, газети тощо); комп'ютерні продукти; нормативно-розпорядчі документи; семінари, курси, тренінги, засідання науково-методичних, педагогічних рад, збори, круглі столи; обмін досвідом, робочі поїздки, виїзні заняття. Підвищення кваліфікації — це навчання, що забезпечує професійне удосконалення та розвиток умінь і знань, необхідних для ефективного вирішення завдань професійної діяльності державного службовця та керівника державного підприємства, установи і організації. Підвищення кваліфікації державних службовців здійснюється шляхом навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації державних службовців та керівників державних підприємств, установ і організацій; шляхом навчання у тематичних постійно діючих і (або) короткотермінових семінарах. Рівнями

підвищення кваліфікації соціальних педагогів ЦССМ є: республіканський, регіональний, місцевий. Метою підвищення кваліфікації соціальних педагогів ЦССМ є забезпечення підвищення рівня готовності працюючих фахівців до роботи з сім'єю. Готовність до соціально-педагогічної роботи з сім'єю — це складне особистісне утворення, що забезпечує високі результати роботи і включає в себе етику роботи з сім'єю, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання, вміння, навички, спрямованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку результатів цієї праці, потребу у професійному самовдосконаленні. Компонентами готовності є: мотиваційний, етичний, змістовно-оперативний, емоційно-вольовий, оцінний, психофізіологічний. Зміст компонентів готовності зумовлений функціями соціального педагога в роботі з сім'єю, функціями державного службовця, які є різними за категоріями. Зміст готовності дозволяє визначити завдання і зміст підвищення кваліфікації соціальних педагогів ЦССМ до роботи з сім'єю.

Сутність організаційного компоненту нашої системи соціально-педагогічної роботи з сім'єю полягає у переведенні діяльності з сім'єю ЦСССДМ з режиму становлення до функціонування і потім — до розвитку, що можна оцінити через застосування кваліметричних моделей оцінки такої діяльності, експертних оцінок. Розвиток ЦСССДМ є необхідним у контексті забезпечення сім'ї послугами, які відповідають її зростаючим потребам у них; забезпечення розвитку діяльності ЦСССДМ законами соціального менеджменту та функціями менеджера ЦСССДМ: аналітико-прогностичної, планування, організації, контролю, регулювання. Організація надання соціально-педагогічних послуг сім'ї різними суб'єктами здійснюється через моделі взаємодії державних і недержавних організацій: 1) модель взаємодії суб'єктів з державною домінантою; 2) модель дуалістичних відносин. Реалізують ці моделі управлінські рішення у формі спільних наказів, угод про співпрацю. Організація надання соціально-педагогічних послуг сім'ї є доцільною через фахівців спеціалізованих служб ЦСССДМ «Родинний дім», які спеціалізуються на розв'язанні проблем сім'ї, утворюють мультидисциплінарну команду для розв'язання комплексу проблем сім'ї.

На основі викладеного можна зробити висновки: цільовий компонент відбивається на всіх інших компонентах системи, що доводить його системотвірність; компоненти, що відбивають структуру, етапи соціально-педагогічної діяльності, методика роботи на кожному з них, можуть бути застосованими до всіх типів неблагополучних сімей, якщо соціальний педагог буде дотримуватися умов, що забезпечують цю діяльність — слідувати принципам роботи, дотримуватися етики, мати методичне та організаційне забезпечення своєї роботи з сім'єю. Перспективами подальших досліджень є виявлення ефективності запропонованої системи для роботи ЦСССДМ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія та методика [Монографія]. — Харків: Нове слово, 2007. — 398с.